

**Krimināltiesību un kriminālprocesa tiesību jomas
2023./2024. akadēmiskā gada vasaras eksāmena
teorētiskās daļas jautājumu un praktiskās daļas uzdevuma
(kāzusa) vērtēšanas vadlīnijas**

Saturs

1. jautājums Krimināltiesības. Vispārīgā daļa.	2
2. jautājums Krimināltiesības. Sevišķā daļa.	5
3. jautājums Kriminālprocess	8
Praktiskās daļas uzdevums	11

1. jautājums Krimināltiesības. Vispārīgā daļa.

Apstākļi, kas izslēdz kriminālatbildību

1. Apstākļu, kas izslēdz kriminālatbildību, jēdziens un veidi (3 punkti)

Apstākļu, kas izslēdz kriminālatbildību, jēdziens

Krimināli nav sodāms nodarījums, ja tas izdarīts apstākļos, kas izslēdz kriminālatbildību, kaut arī nodarīts kaitējums kādām ar likumu aizsargātām interesēm, kas, citos apstākļos radītas, būtu sodāmas saskaņā ar kādu Krimināllikuma Sevišķās daļas pantu.

Iespējams arī norādīt:

- Par noziedzīgu nav atzīstams nodarījums (darbība vai bezdarbība), kam ir Krimināllikumā paredzēta nodarījuma sastāva pazīmes, bet kas izdarīts apstākļos, kuri izslēdz kriminālatbildību.
- Darbības, kuras ārēji atbilst noziedzīgam nodarījumam, bet orientētas uz taisnīgo, izdarītas īpašā situācijā, un tādēļ persona nav saucama pie kriminālatbildības.

Apstākļu, kas izslēdz kriminālatbildību, jēdziens (kas dots KL 28.pantā) balstās uz noteikto, ka par noziedzīgu nav atzīstams nodarījums (darbība vai bezdarbība), kam ir Krimināllikumā paredzēta nodarījuma sastāva pazīmes, bet kas izdarīts apstākļos, kuri izslēdz kriminālatbildību

(KL 28.pantā noteikts, ka apstākļi, kas izslēdz kriminālatbildību, kaut arī šajos apstākļos izdarītās darbības atbilst KL paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmēm, ir nepieciešamā aizstāvēšanās, aizturēšana, nodarot personai kaitējumu, galējā nepieciešamība, attaisnojams profesionālais risks un noziedzīgas pavēles vai noziedzīga rīkojuma izpildīšana)

Apstākļu, kas izslēdz kriminālatbildību, veidi

Apstākļu, kas izslēdz kriminālatbildību, veidi ir:

- 1) nepieciešamā aizstāvēšanās,
- 2) aizturēšana, nodarot personai kaitējumu,
- 3) galējā nepieciešamība,
- 4) attaisnojams profesionālais risks,
- 5) noziedzīgas pavēles vai noziedzīga rīkojuma izpildīšana.

3 punktus piešķir, ja:

- ir izpratne par apstākļu, kas izslēdz kriminālatbildību, jēdzienu un
- ir norādīti vismaz 4 apstākļu, kas izslēdz kriminālatbildību, veidi

2 punktus piešķir, ja:

- ir izpratne par apstākļu, kas izslēdz kriminālatbildību, jēdzienu, bet nepilnīgi norādīti apstākļu, kas izslēdz kriminālatbildību, veidi vai
- ir nepilnīga izpratne par apstākļu, kas izslēdz kriminālatbildību, jēdzienu, bet ir norādīti vismaz 3 apstākļu, kas izslēdz kriminālatbildību, veidi

1 punktu piešķir, ja:

- ir nepilnīga izpratne gan par apstākļu, kas izslēdz kriminālatbildību, jēdzienu, gan nepilnīgi norādīti apstākļu, kas izslēdz kriminālatbildību, veidi

2. Galējās nepieciešamības jēdziens un tiesiskuma jeb tiesīguma nosacījumi (3 punkti)

Galējās nepieciešamības jēdziens

Galējā nepieciešamība ir darbība, ko persona izdara, lai novērstu kaitējumu, kas apdraud valsts vai sabiedrības intereses, šīs personas vai citas personas tiesības, kā arī šo vai citu personu, ja attiecīgo kaitējumu konkrētos apstākļos nav bijis iespējams novērst ar citiem līdzekļiem un ja radītais kaitējums ir mazāks nekā novērsts.

Galējās nepieciešamības tiesiskuma jeb tiesīguma nosacījumi

Tiesiskuma nosacījumi, kas raksturo draudošās briesmas (apdraudējumu) un attiecas uz nodarāmo kaitējumu, kāds iespējams, novēršot briesmas (jeb nosacījumi, kas raksturo personas aizsardzību), ir šādi:

- ir briesmu avots, kas izraisa galējās nepieciešamības stāvokli (briesmu avots apdraud svarīgas intereses), galējā nepieciešamība pieļaujama, ja tiek apdraudēta persona, viņas intereses, valsts vai sabiedrības intereses;
- briesmas (apdraudējums) ir reāls (īstens) jeb briesmas nav šķietamas, nav kļūdaini par tādām uzskatītas;
- briesmas ir pastāvošas (jeb tiešas; svarīgi noteikt briesmu sākuma un beigu momentu);
- aizsardzības savlaicīgums;
- vienīgā iespēja novērst apdraudējumu ir, radot kaitējumu trešajām, pie apdraudējuma nepiederošām, personām (draudošās briesmas nav bijis iespējams novērst citādā veidā, kā vien, radot kaitējumu);
- kaitējums netiek nodarīts apdraudētajam (piemēram, uzbrucējam vai aizturamajai personai), bet citai (trešajai) personai;
- nodarītajam kaitējumam ir jābūt mazākam par novērsto.

3 punktus piešķir, ja:

- ir izpratne par galējās nepieciešamības jēdzienu un
- ir norādīti vismaz 5 galējās nepieciešamības tiesiskuma nosacījumi. (ja vairāk un ir izpratne par galējās nepieciešamības jēdzienu, var piešķirt papildu punktu).

2 punktus piešķir, ja:

- ir izpratne par galējās nepieciešamības jēdzienu, un norādīti vismaz 3 galējās nepieciešamības tiesiskuma nosacījumi vai
- ir nepilnīga izpratne par galējās nepieciešamības jēdzienu, bet ir norādīta lielākā daļa galējās nepieciešamības tiesiskuma nosacījumu.

1 punktu piešķir, ja:

- ir nepilnīga izpratne gan par galējās nepieciešamības jēdzienu, gan nepilnīgi norādīti galējās nepieciešamības tiesiskuma nosacījumi.

3. Nepieciešamās aizstāvēšanās jēdziens un tās robežu pārkāpšana (3 punkti)

Nepieciešamās aizstāvēšanās jēdziens

Nepieciešamā aizstāvēšanās ir darbība, kas izdarīta, aizsargājot valsts vai sabiedrības intereses, savas vai citas personas tiesības, kā arī personu pret uzbrukumu vai uzbrukuma draudiem tādā veidā, ka uzbrucējam tiek radīts kaitējums.

Nepieciešamās aizstāvēšanās robežu pārkāpšana

Kriminālatbildība iestājas, ja pārkāptas nepieciešamās aizstāvēšanās robežas.

Par nepieciešamās aizstāvēšanās robežu pārkāpšanu atzīstama acīmredzama aizsardzības nesamērība ar uzbrukuma raksturu un bīstamību, kā rezultātā uzbrucējam tiek radīts kaitējums, kas nav bijis nepieciešams, lai novērstu vai atvairītu uzbrukumu (noteikts Krimināllikuma (KL) 29.panta otrajā daļā).

Tā kā par darbību, kas tiek vērsta pret uzbrucēju, ja nepieciešamās aizstāvēšanās robežas ir pārkāptas, iestājas kriminālatbildība, ļoti būtiski ir noteikt, kādi ir tie **apstākļi**, kad notikusi nepieciešamās aizstāvēšanās robežu pārkāpšana.

Nepieciešamo aizstāvēšanos drīkst realizēt tikai noteiktās robežās – aizstāvēties uzbrucējam radītajam kaitējumam jābūt **samērīgam** ar **uzbrukuma** (apdraudējuma) **raksturu** un kaitīguma smagumu (uzbrukuma raksturs un kaitīgums ir galvenie kritēriji, kas jāvērtē, izlemjot, vai aizsardzības rezultātā radītais kaitējums ir bijis nepieciešams, lai novērstu vai atvairītu uzbrukumu).

Ar **uzbrukuma raksturu** saprot uzbrucēja fiziskās iespējas (dzimumu, vecumu, uzbrucēju skaitu, fizisko spēku, psihiskās ietekmēšanas iespējas u.c., uzbrukumā izmantotos līdzekļus un situāciju (uzbrukuma vietu, laiku u.c.)).

Uzbrukuma kaitīgumu raksturo apdraudēto interešu nozīmīgums un iespējamās kaitīgās sekas, kas varētu iestāties, ja uzbrukums netiktu novērsts un atvairīts.

Nepieciešamās aizstāvēšanās robežu pārkāpšana sodāma, ja izdarīta uzbrucēja slepkavība vai tīši nodarīts smags vai vidēja smaguma miesas bojājums (šādi noziegumi tiek atzīti par izdarītiem mīkstinošos apstākļos (privileģēti sastāvi)), bet, radot kādu citu kaitējumu, tas jāņem vērā kā atbildību mīkstinošs apstāklis.

Par radīto kaitējumu uzbrucējam **aiz neuzmanības**, atvairot uzbrukumu, pat pārkāpjot nepieciešamās aizstāvēšanās robežas, persona, kas aizstāvējusies, nav saucama pie kriminālatbildības (*KL 29.panta trešajā daļā*).

3 punktus piešķir, ja:

- ir izpratne par nepieciešamās aizstāvēšanās jēdzienu un
- ir izpratne par nepieciešamās aizstāvēšanās robežu pārkāpšanu.

2 punktus piešķir, ja:

- ir izpratne par nepieciešamās aizstāvēšanās jēdzienu, bet nepilnīgi raksturota nepieciešamās aizstāvēšanās robežu pārkāpšana vai
- ir nepilnīga izpratne par nepieciešamās aizstāvēšanās jēdzienu, bet ir izpratne par nepieciešamās aizstāvēšanās robežu pārkāpšanu.

1 punktu piešķir, ja:

- ir nepilnīga izpratne gan par nepieciešamās aizstāvēšanās jēdzienu, gan nepilnīga izpratne par nepieciešamās aizstāvēšanās robežu pārkāpšanu.

Papildu punktu var iegūt, ja students papildus pamatzināšanām ir demonstrējis izcilas zināšanas kādā no komponentēm, piemēram, raksturojis zinātnisko uzskatu dažādību, praksē konstatējamo problemātiku, kā arī ja atbildi ilustrējis ar atbilstošiem, korektiem piemēriem.

2. jautājums Krimināltiesības. Sevišķā daļa.

Zādzības izpratne krimināltiesībās

1. Zādzības objektīvā puse (nosauciet un raksturojiet arī objektīvās puses pazīmes) (3 punkti)

Kriminālatbildība par zādzību paredzēta KL 175.p. un 180.p. Objektīvi zādzība izpaužas kā (1)tīša, (2)prettiesiska, (3)beztādzības (4) svešas (5) kustamas mantas (6)slepena vai (7)atklāta paņemšana, lai ar to rīkotos kā ar savu.

Mantas prettiesiskas paņemšanas rezultātā cietušajam tiek nodarīts reāls materiāls zaudējums. Sveša manta ir tāda manta, uz kuru mantas paņēmējam nav nekādu tiesību, t.i., tā neatrodas viņa īpašumā vai likumīgā valdījumā un tās paņemšana notikusi bez mantas īpašnieka vai valdītāja ziņas un piekrišanas.

Slepena nolaupīšana/paņemšana, piemēram, ir gadījumā, ja nav klāt īpašnieks vai citas personas vai arī īpašnieks vai citas personas ir klāt, bet nesaprot, neapzinās darbību nozīmi (ir stipra alkohola vai narkotiska reibuma stāvoklī, ir iemidzis, u.c.). Savukārt atklāta nolaupīšana/paņemšana ir, piemēram, tad, kad zādzība tiek izdarīta īpašnieka vai citu personu klātbūtnē, vainīgais apzinās, ka viņa darbības redz, bet šo apstākli ignorē.

Beztādzības - nozīmē, ka par to paņēmējs nav samaksājis, atlīdzinājis ar darbu vai citu vērtības ekvivalentu. Tīši - nozīmē to, ka vainīgais apzinājies, ka viņam nav nekādu tiesību uz attiecīgo mantu, bet viņš vēlas to iegūt sev, vai citai personai, apzinoties, ka tādējādi nodarīs cietušajam zaudējumu. Viņš apzinās, ka viņam uz attiecīgo mantu nav nekādu likumīgu tiesību un viņa rīcība ir prettiesiska.

3 punktus piešķir, ja:

- ir izpratne, kas ir zādzība, jeb kā izpaužas zādzības objektīvā puse, spējot nosaukt un raksturot vismaz 5 objektīvās puses pazīmes.

2 punktus piešķir, ja:

- ir izpratne, kas ir zādzība, jeb kā izpaužas zādzības objektīvā puse, spējot nosaukt un raksturot vismaz 3 zādzības sastāva objektīvās puses pazīmes.

1 punktu piešķir, ja:

- ir izpratne, kas ir zādzība, jeb kā izpaužas zādzības objektīvā puse, spējot nosaukt un raksturot vismaz kādu no zādzības sastāva objektīvās puses pazīmēm.

2. Zādzības priekšmets un tā vērtības apmēra ietekme uz kvalifikāciju (3 punkti)

Zādzības priekšmets ir **manta**, ar ko saprot kādu **ķermenisku lietu** – precī, citādu materiālu labumu vai mantas ekvivalentu, naudu. Tai piemīt spēja ar savām īpašībām apmierināt cilvēku vajadzības un tai ir lietošanas vērtība, kuru izsaka cenā, un mantas īpašnieks vai valdītājs nav no tās **labprātīgi atteicies** lietas nevērtīguma vai citu iemeslu dēļ. Par zādzības priekšmetu var būt arī materializētas **garīgās vērtības**, piemēram, rokraksti, dokumenti u.tml. Par zādzības priekšmetu var būt dokumenti, kas dod noteikta apmēra **mantiskas tiesības** bez personas apliecināša dokumenta uzrādīšanas (taloni, loterijas biļetes u.tml.).

Zādzības priekšmets ir **kustama manta**, t.i., manta, kuru var pārvietot, lai ar to varētu rīkoties kā ar savu.

Zādzības priekšmeta vērtībai ir vistiešākā ietekme uz kvalifikāciju, jo atkarībā no mantas vērtības zādzību var kvalificēt kā zādzību nelielos apmēros, ievērojamos apmēros vai lielos apmēros atbilstoši attiecīgajam pantam (pēc KL 175.p.1.d., 4.d. vai KL 180.panta).

Piemēram, ja zādzības priekšmeta vērtības apmērs nozieguma izdarīšanas brīdī nepārsniedz vienu tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu, tādā gadījumā zādzība kvalificējama kā zādzība nelielā apmērā (KL 180.pants):

Savukārt KL 175.p. 4.d. paredz kriminālatbildību par zādzību lielā apmērā. Atbilstoši 1998.g 15.oktobra likuma “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 20.pantam zādzība uzskatāma par izdarītu **lielā apmērā**, ja zādzības rezultātā nodarītais mantiskais zaudējums nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijis mazāks par **piecdesmit** tai laikā Latvijas Republikā noteikto **minimālo mēnešalgu** kopsummam. Nozagto priekšmetu vērtība nosakāma atbilstoši tirgus cenām vai tām pielīdzinātām cenām noziedzīga nodarījuma izdarīšanas laikā. Atbildība par zādzību **ievērojamā apmērā** iestājas, ja noziedzīga nodarījuma priekšmeta kopējā vērtība nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijusi mazāka par **desmit** tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummam.

3 punktus piešķir, ja:

- ir izpratne par to, kas ir zādzības priekšmets un prot nosaukt tā veidus,
- ir izpratne par to, ka zādzības priekšmeta vērtība ietekmē vainīgās personas darbību kvalifikāciju un prot izskaidrot, kādā veidā zādzības priekšmeta vērtība ietekmē kvalifikāciju: kad ir ievērojami un lieli apmēri un kad - nelieli apmēri.

2 punktus piešķir, ja:

- ir izpratne par to, kas ir zādzības priekšmets un prot daļēji nosaukt tā veidus,
- zina, ka zādzības priekšmeta vērtība ietekmē vainīgās personas darbību kvalifikāciju, zina, kas ir “lieli apmēri”, “ievērojami apmēri” un “nelieli apmēri” un prot izskaidrot, kādā veidā zādzības priekšmeta vērtība ietekmē kvalifikāciju (ka atbildība paredzēta atsevišķos pantos, vai panta daļās)

1 punktu piešķir, ja:

- ir daļēja izpratne par to, kas ir zādzības priekšmets un prot daļēji nosaukt tā veidus,
- zina, ka zādzības priekšmeta vērtība ietekmē vainīgās personas darbību kvalifikāciju, nezina visus 3 apmēru veidus nosaucot tos daļēji, vai arī nosauc KL pantus, kuros ir paredzēta kriminālatbildība par zādzību, bet nevar pateikt, kuros gadījumos darbības kvalificē pēc viena vai otra panta vai panta daļas.

3. Zādzība, kas saistīta ar prettiesisku iekļūšanu telpā (kas ir un kas nav telpa; ko saprot ar iekļūšanu) (3 punkti)

Telpa ir ar būvkonstrukcijām – sienu, griestiem, grīdu un jumtu – norobežota celtnie, izbūve vai tās daļa, kas paredzēta cilvēku pastāvīgai vai pagaidu dzīvošanai vai viņiem piederošās mantas novietošanai, preču, iekārtu vai jebkuru citu materiālo vērtību glabāšanai, mājlopu vai mājputnu izmitināšanai u.tml.

Par telpu tiek uzskatīta dzīvojamā māja, dzīvoklis vai to sastāvdaļa, dārza māja, pagrabs, šķūnis, klēts, pirts, dažādas uzņēmumu, iestāžu un organizāciju telpas, ražotnes un to sastāvdaļas, noliktavas, veikali u.tml.

No apkārtējās vides norobežota vietas, teritorijas, iekārtas, kas paredzētas materiālo vērtību pastāvīgai vai pagaidu glabāšanai (nožogotas transportlīdzekļu stāvvietas, nožogoti māju pagalmi, konteineri, dzelceļa vagoni utml.), ir glabātuves un par zādzībām no tām iestājas kriminālatbildība tāpat kā par zādzībām no telpām.

Ar iekļūšanu telpā jāsaprot prettiesiska, bez atļaujas, slepena vai atklāta ieiešana (ielīšana, iesniegšanās) telpā vai glabātavā vai piekļūšana telpā esošai mantai citādā veidā, lai izdarītu zādzību. Iekļūt telpā var pārvarot šķēršļus, cilvēku pretošanos, tā var notikt gan aizslēgtā, gan neaizslēgtā telpā. Iekļūšana telpā būs arī tad, ja no telpas manta tiks nozagta ar palīgierīču (āķi, virves, magnēti) palīdzību. Ieiešana publiski pieejamā telpā (piemēram, veikalā, izstāžu zālē, muzejā), vai mājoklī ar īpašnieka vai valdītāja atļauju ar nolūku izdarīt mantas zādzību **nav iekļūšana** telpā KL izpratnē.

3 punktus piešķir, ja:

- ir izpratne par to, kas ir telpa, min piemērus tam, kas ir un kas nav telpa KL izpratnē,
- ir izpratne par to, kas ir iekļūšana.

2 punktus piešķir, ja:

- ir izpratne par to, kas ir telpa, bet atbildē pieļauj kādas kļūdas, minot ko tādu, kas nav telpa KL izpratnē,
- ir izpratne par to, kas ir iekļūšana, bet izpratne nav pilnīga (piemēram, ar iekļūšanu saprot tikai personas fizisku iekļūšanu)

1 punktu piešķir, ja:

- ir vispārīga izpratne par to, kas ir telpa, piemēru ir maz, atbildē pieļauj kādas kļūdas, minot ko tādu, kas nav telpa KL izpratnē,
- nav izpratnes par to, kas ir iekļūšana.

Papildu punktu var iegūt, ja students papildus pamatzināšanām ir demonstrējis izcilas zināšanas kādā no komponentēm, piemēram, raksturojis zinātnisko uzskatu dažādību, praksē konstatējamo problemātiku, kā arī, ja atbildi ilustrējis ar atbilstošiem, korektiem piemēriem.

3. jautājums Kriminālprocess

Kriminālprocesa uzsākšana vai atteikšanās to uzsākt

1. Kriminālprocesa uzsākšanas tiesiskie priekšnoteikumi (*kriminālprocesa uzsākšanas pamats; personas, kas var iesniegt ziņas, kuras var būt kriminālprocesa uzsākšanas iemesls; gadījumi, kad minētās ziņas var tikt iegūtas par kriminālprocesa norisi atbildīgā iestādē*) (3 punkti)

1) Kriminālprocesa uzsākšanas pamats:

- 1) kriminālprocesu var uzsākt, ja pastāv reāla iespēja, ka noticis noziedzīgs nodarījums;
- 2) kriminālprocesu var uzsākt arī tad, ja ziņas satur informāciju par iespējamu notikušu noziedzīgu nodarījumu un tās ir iespējams pārbaudīt tikai ar kriminālprocesa līdzekļiem un metodēm.

2) Ziņas, kuras norāda uz iespējama noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, izmeklēšanas iestādei, prokuratūrai vai tiesai (turpmāk – par kriminālprocesa norisi atbildīgā iestāde), var iesniegt:

- 1) noziedzīga nodarījuma rezultātā cietusī persona – kā iesniegumu;
- 2) kontrolējošās un uzraugošās iestādes – to darbību regulējošos normatīvajos aktos paredzētajā kārtībā;
- 3) ārstniecības personas vai iestādes – kā ziņojumu par traumām, slimībām vai nāves gadījumiem, kuru cēlonis varētu būt noziedzīgs nodarījums;
- 4) bērnu tiesību aizsardzības institūcijas un nevalstiskās organizācijas – kā iesniegumu par nepilngadīgo tiesību aizskārumiem, kuru cēlonis varētu būt noziedzīgs nodarījums;
- 5) jebkura fiziskā vai juridiskā persona – kā informāciju par iespējamam noziedzīgiem nodarījumiem, no kuriem pati tieši nav cietusi;
- 6) jebkura persona par pašas izdarītu noziedzīgu nodarījumu – kā iesniegumu.

3) Par kriminālprocesa norisi atbildīgās iestāde, ziņas, kuras norāda uz iespējama noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, var iegūt savas resoriskās vai kriminālprocesuālās darbības rezultātā šādos gadījumos:

- 1) tieši konstatējot noziedzīgu nodarījumu tā izdarīšanas laikā un to pārtraucot;
- 2) tieši konstatējot noziedzīga nodarījuma acīmredzamas sekas;
- 3) veicot kriminālprocesu par citu noziedzīgu nodarījumu;
- 4) veicot citas likumos noteiktās funkcijas – pārbaudes, operatīvo darbību utt.

3 punktus piešķir, ja nosauc abus kriminālprocesa uzsākšanas pamatus un norāda vismaz 4 personas, kas var iesniegt ziņas, kuras var būt kriminālprocesa uzsākšanas iemesls, un norāda vismaz 3 gadījumus, kad minētās ziņas var tikt iegūtas par kriminālprocesa norisi atbildīgā iestādē.

2 punktus piešķir, ja nosauc vismaz vienu kriminālprocesa uzsākšanas pamatu un norāda vismaz 3 personas, kas var iesniegt ziņas, kuras var būt kriminālprocesa uzsākšanas iemesls un norāda vismaz 2 gadījumus, kad minētās ziņas var tikt iegūtas par kriminālprocesa norisi atbildīgā iestādē.

VAI – ja nosauc abus kriminālprocesa uzsākšanas pamatus un norāda vismaz 2 personas, kas var iesniegt ziņas, kuras var būt kriminālprocesa uzsākšanas iemesls; norāda vismaz 1 gadījumu, kad minētās ziņas var tikt iegūtas par kriminālprocesa norisi atbildīgā iestādē.

1 punktu piešķir, ja nosauc vismaz vienu kriminālprocesa uzsākšanas pamatu; norāda vismaz 2 personas, kas var iesniegt ziņas, kuras var būt kriminālprocesa uzsākšanas iemesls; norāda vismaz 1 gadījumu, kad minētās ziņas var tikt iegūtas par kriminālprocesa norisi atbildīgā iestādē.

VAI – ja nosauc abus kriminālprocesa uzsākšanas pamatus un norāda vismaz 1 personu, kas var iesniegt ziņas, kuras var būt kriminālprocesa uzsākšanas iemesls; norāda vismaz 1 gadījumu, kad minētās ziņas var tikt iegūtas par kriminālprocesa norisi atbildīgā iestādē.

2. Kriminālprocesa uzsākšanas procesuālā kārtība (*procesa virzītāju kompetence kriminālprocesa uzsākšanā; lēmuma par kriminālprocesa uzsākšanu forma un pārsūdzības iespējas; informēšana par kriminālprocesa uzsākšanu*) **(3 punkti)**

1) Pienākums savas kompetences ietvaros uzsākt kriminālprocesu ir izmeklētājam un prokuroram; prokurors var materiālus nosūtīt izskatīšanai izmeklēšanas iestādei vai uzsākt kriminālprocesu pats.

Tiesa, tiesnesis kriminālprocesu neuzsāk, bet pieteikumu, materiālus vai ziņas, kas iegūtas iztiesāšanā, bez izlemšanas nosūta izmeklēšanas iestādei vai – likumā noteiktajos gadījumos – prokuratūrai.

2) Kriminālprocesu uzsāk procesuāli pilnvarota amatpersona, pieņemot 1) pilno lēmumu, 2) lēmumu rezolūcijas veidā; 3) turklāt neatliekamā gadījumā lēmumu rezolūcijas veidā var fiksēt pirmās neatliekamās izmeklēšanas darbības protokolā.

Lēmums par kriminālprocesa uzsākšanu nav pārsūdzams.

3) Informācija par kriminālprocesa uzsākšanu: 1) jānosūta 24 stundu laikā prokuratūras iestādei, kura ir atbildīga par izmeklēšanas uzraudzību; 2) jānosūta triju darba dienu laikā personai, kas bija iesniegusi ziņas par noziedzīgo nodarījumu. Nav jāinformē ārstniecības personas, iestādi vai personu, kura par kriminālprocesa uzsākšanu ir informēta izmeklēšanas darbību rezultātā; 3) jāpaziņo Valsts ieņēmumu dienestam, ka kriminālprocess uzsākts par noziedzīgu nodarījumu, kas var ietekmēt nodokļu apmēra noteikšanu.

3 punktus piešķir, ja nosauc visus procesa virzītājus un norāda, ko viņi drīkst/nedrīkst darīt, norāda visus lēmuma veidus un norāda, ka lēmums nav pārsūdzams, norāda visas personas/iestādes, kuras jāinformē.

2 punktus piešķir, ja nosauc vismaz izmeklētāju un prokuroru un norāda, ko prokurors drīkst darīt, norāda, ka var būt pilnais lēmums un lēmums rezolūcijas veidā, norāda, ka lēmums nav pārsūdzams, norāda vismaz 2 personas/iestādes, kuras jāinformē.

1 punktu piešķir, ja nosauc vismaz izmeklētāju un/vai prokuroru, nosauc vismaz vienu lēmuma veidu un norāda, ka tas nav pārsūdzams; norāda vismaz 1 personu/iestādi, kuru jāinformē.

VAI – ja nosauc vismaz izmeklētāju un prokuroru, bet nenorāda, ko prokurors drīkst darīt, norāda, ka var būt pilnais lēmums un lēmums rezolūcijas veidā, bet nenorāda, ka tas nav pārsūdzams, norāda vismaz 1 personu/iestādi, kuru jāinformē.

VAI – ja nosauc vismaz izmeklētāju un/vai prokuroru, norāda, ka var būt pilnais lēmums un lēmums rezolūcijas veidā, norāda, ka tas nav pārsūdzams, bet norāda personas/iestādes, kuras jāinformē.

3. Atteikšanās uzsākt kriminālprocesu (*atteikšanās uzsākt kriminālprocesu pamati; lēmums par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu un informēšana par to; lēmuma par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu pārsūdzības iespējas*) **(3 punkti)**

1) Ja procesuāli pilnvarota amatpersona ir konstatējusi (KPL 377. pantā norādītos) kriminālprocesu nepieļaujošos apstākļus, kriminālprocesu nedrīkst uzsākt.

Izmeklētājs ar prokurora piekrišanu vai prokurors var atteikt kriminālprocesa uzsākšanu, ja izdarīts maznozīmīgs noziedzīgs nodarījums (KPL 373.p.2.1.d.)

2) Ja procesuāli pilnvarota amatpersona konstatē, ka nav pamata kriminālprocesa uzsākšanai, tā pieņem 1) pilno lēmumu vai 2) lēmumu rezolūcijas veidā. Par pieņemto lēmumu paziņo personai, kura iesniedza ziņas par iespējamu noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, izņemot ārstniecības personas vai iestādes. Ja pieņemts motivēts rakstveida lēmums, personai nosūta lēmuma kopiju.

3) Lēmums par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu ir pārsūdzams. Taču tiesības to darīt ir piešķirtas ierobežotam to personu lokam, kuras var iesniegt ziņas par iespējama noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, t.i.: noziedzīga nodarījuma rezultātā cietušajai personai; kontrolējošai un uzraugošai iestādei; bērnu tiesību aizsardzības institūcijai un nevalstiskai organizācijai.

Izmeklētāja lēmumu var pārsūdzēt prokuroram, prokurora lēmumu var pārsūdzēt amatā augstākam prokuroram).

3 punktus piešķir, ja nosauc abus gadījumus, gan, kad 1) nedrīkst uzsākt kriminālprocesu, gan, kad 2) var atteikt uzsākt kriminālprocesu, norāda abus lēmuma veidus (pilno un rezolūcijas veidā), norāda personas, kuras informējamās, norāda, ka lēmums ir pārsūdzams un norāda visas personas, kurām ir tādas tiesības šo lēmumu pārsūdzēt.

VAI – ja nosauc abus gadījumus, gan, kad 1) nedrīkst uzsākt kriminālprocesu, gan, kad 2) var atteikt uzsākt kriminālprocesu, norāda abus lēmuma veidus (pilno un rezolūcijas veidā), norāda personas, kuras informējamās, norāda, ka lēmums ir pārsūdzams un norāda, kam var pārsūdzēt lēmumu

2 punktus piešķir, ja nosauc vismaz vienu no diviem gadījumiem atteikšanās uzsākt kriminālprocesu gadījumiem, norāda abus lēmuma veidus (pilno un rezolūcijas veidā), norāda, ka lēmums ir pārsūdzams, norāda vismaz 2 personas, kurām ir tādas tiesības šo lēmumu pārsūdzēt

VAI – ja nosauc vismaz vienu no diviem gadījumiem atteikšanās uzsākt kriminālprocesu gadījumiem, norāda personas, kuras informējamās, norāda, ka lēmums ir pārsūdzams, un norāda vismaz vienu variantu, kam lēmums ir pārsūdzams,

1 punktu piešķir, ja nosauc vismaz vienu no diviem gadījumiem atteikšanās uzsākt kriminālprocesu gadījumiem, norāda vismaz vienu lēmuma veidu (pilno vai rezolūcijas veidā), norāda, ka lēmums ir pārsūdzams.

Papildu punktu var iegūt, ja students papildus pamatzināšanām ir demonstrējis izcilas zināšanas kādā no komponentēm, piemēram, raksturojis zinātnisko uzskatu dažādību, praksē konstatējamo problemātiku, kā arī ja atbildi ilustrējis ar atbilstošiem, korektiem piemēriem.

Praktiskās daļas uzdevums

2023.gada 1.martā Adams, atrodoties daudzdzīvokļu mājas 5.stāva dzīvoklī pie sava drauga Pogas, kopīgas alkoholisko dzērienu lietošanas laikā, pēkšņi sadusmojies par drauga izteicieniem, paņēma pie virtuves sienas pieslieto metāla stieni, ar ko vismaz trīs reizes iesita 82 gadus vecajam Pogam pa galvu, kurš tādēļ nokrita uz grīdas. Tad Adams vēl ne mazāk kā trīs reizes iesita uz grīdas gulošajam cietušajam ar stieni pa galvu. No minētajiem sitieniem turpat notikuma vietā iestājās Pogas nāve. Tad Adams virtuvē aizvēra aizkarus, aizdedzināja uz galda esošās avīzes, kuras pirms tam aplēja ar aizdedzināšanas šķidrums, aizslēdza dzīvokļa durvis un devās prom. Pogas dzīvesvietā izcēlās ugunsgrēks, kura laikā sadega Pogas līķis, savukārt blakus dzīvoklī esošais kaimiņš Ronis guva apdegumus, kas pieskaitāmi smagiem miesas bojājumiem. Tāpat ugunsgrēka rezultātā Pogas īpašumam tika nodarīti zaudējumi 2800 EUR apmērā.

Ierodoties notikuma vietā, policijas vecākais inspektors klātesošajiem paziņoja, ka tiek uzsākts kriminālprocess un to arī ierakstīja notikuma vietas apskates protokolā. Apskates gaitā viņš uzdeva ugunsdzēsības dienesta pārstāvjiem veikt resorisko pārbaudi ugunsgrēka izcelšanās vietas un iemeslu noskaidrošanai, bet uzaicinātajam ekspertam ar lēmumu uzdeva turpināt veikt notikuma vietas apskati, kā arī izņemto objektu ekspertīzi, savukārt līķis tika nosūtīts uz tiesu medicīnisko ekspertīzi.

Aptaujas rezultātā no mājas iedzīvotājiem izmeklētājs ieguva visai detalizētas liecības par Adamu, kas bieži redzēts kopā ar Pogu, tika noskaidrotas viņa pazīmes, lai varētu uzsākt meklēšanu. 10.martā plkst.23.00 Adams tika aizturēts savā dzīves vietā. Tā kā aizturēšanas termiņš iztecēja brīvdienā, izmeklētājs pirmdien, 13. martā atzina Adamu par aizdomās turētu un nogādāja pie izmeklēšanas tiesneša apcietinājuma piemērošanai. Vēlāk izmeklēšanas gaitā izmeklētājs, izlēma jautājumu par cietušajiem – ar lēmumu par cietušo atzina kaimiņu Roni, bet atteicās pieņemt mirušā Pogas divu mazmeitu un mazdēla iesniegumus par atzīšanu par cietušajiem, mutiski izskaidrojot, ka par cietušo var atzīt tikai vienu un pareizāk tas būtu mirušā dēls vai meita, nevis mazbērni. Nākamajā dienā par cietušo tika atzīta Pogas meita.

Kad izmeklētājs vēlējās nopratināt cietušo Roni, izrādījās, ka Ronis ir Igaunijas pilsonis, tāpēc iesniegumu par viņam nodarītajiem miesas bojājumiem viņš bija iesniedzis Igaunijas policijā, kur par to tika uzsākts kriminālprocess. Cietušais Ronis Latvijas izmeklētājam paskaidroja, ka viņš neatsakās sniegt liecības, bet lūdz Igaunijā uzsāktu kriminālprocesu pievienot Latvijas kriminālprocesam, jo abos kriminālprocesos izmeklēšana notiek par vienu un to pašu nodarījumu, turklāt Ronis notikumus detalizētāk varējis atcerēties un par tiem liecināt Igaunijas kriminālprocesā. Cietušā Roņa lūgums tika apmierināts.

Pēc kāda laika, kad visi nepieciešamie pierādījumi bija savākti, neskatoties uz to, ka aizdomās turētais vēl aizvien atteicās sniegt kādas liecības, izmeklētājs kriminālprocesu nosūtīja Latvijas prokuroram kriminālvajāšanas uzsākšanai. Prokurors pieņēma lēmumu par personas saukšanu pie kriminālatbildības.

Jautājumi:

1. Kā kvalificējams Adama nodarījums? Atbildi pamatojiet. (2 punkti)

KL 117.p.5.pk.-slepkavība, pēc tās izdarot līķa apgānīšanu; 185.p.2.d. – tīša mantas iznīcināšana ar dedzināšanu, izraisot smagas sekas – nodarot smagus miesas bojājumus

Students saņem 1 punktu par pareizi noteiktu kvalifikāciju pēc 117.p.5.pk. Ja noteikta kvalifikācija pēc KL 116.p. vai pēc 117.p. jebkāda cita punkta, students punktu nesaņem.

Students saņem vēl 1 punktu par pareizi noteiktu kvalifikāciju pēc 185.p.2.d., ja pamatojumā analizētas abas kvalificējošās pazīmes – izdarīta ar dedzināšanu un smagas sekas, jo nodarīti smagi miesas bojājumi. Students punktu nesaņem, ja kvalifikācija noteikta pēc cita Krimināllikuma panta, arī pēc 186.panta.

Students punktu nesaņem, ja kvalifikācija pēc 185.p.2.d.noteikta pareizi, bet pamatojumā minēta tikai viena kvalificējošā pazīme – ja tā izdarīta ar dedzināšanu. Tomēr šāda daļēji pareiza atbilde var tikt ņemta vērā, ja citos jautājumos ir vēl kāda daļēji pareiza atbilde, kura tās nepilnības dēļ nav novērtējama ar pilnu punktu.

2. Kā izpaužas Adama noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse pret Roņa miesas bojājumiem? Atbildi pamatojiet. (1 punkts)

Adama subjektīvā puse pret Roņa miesas bojājumiem izpaužas kā neuzmanība noziedzīgas nevērības formā. Adams neparedzēja šādu seku iestāšanos, bet pie šiem apstākļiem viņam vajadzēja un viņš varēja to paredzēt.

Students saņem vienu punktu, ja ir pareizi atbildējis, ka Adama subjektīvā puse pret Roņa miesas bojājumiem izpaužas kā neuzmanība noziedzīgas nevērības formā. Par atbildi "neuzmanība", to nepaskaidrojot sīkāk, punkts netiek piešķirts. Ja students neuzmanību paskaidro, ka Adams neparedzēja šādu seku iestāšanos, bet pie šiem apstākļiem viņam vajadzēja un viņš varēja to paredzēt, bet nenosauc to precīzi par noziedzīgu nevērību, punkts tiek piešķirts.

3. Vai Adama nodarījums satur sevišķas cietsirdības pazīmes? Atbildi īsi pamatojiet. (1 punkts)

Nē. Sadedzināšana notika jau pēc nāves, kas ir līķa apgānīšana.

Students saņem 1 punktu, ja pareizi sapratis, ka līķa sadedzināšana ir līķa apgānīšana, bet pati slepkavība nav izdarīta ar īpašu cietsirdību.

(AT apkopojums* "Tiesu prakse lietās krimināllietās par slepkavībām" 31.lpp.:” par sevišķu cietsirdību vai liecināt 1) slepkavības veids un paņēmieni, kuri, vainīgajam to apzinoties, bijuši saistīti ar sevišķu fizisku ciešanu sagādāšanu cietušajam; 2) sadisma izpausmes, kad pirms nonāvēšanas vai dzīvības atņemšanas procesā cietušais tiek mocīts, spīdzināts vai notikusi ņirgāšanās par viņu; 3) slepkavība cietušā tuvinieku klātbūtnē, apzināti sagādājot tiem sevišķas ciešanas. Tādējādi ir būtiski ne tikai konstatēt pašu sevišķas cietsirdības faktu (objektīvais kritērijs), bet arī vainīgās personas subjektīvo attieksmi pret izvēlēto slepkavības veidu un paņēmieniem (subjektīvais kritērijs), proti, vainīgā apzināšanos, ka, atņemot citai personai dzīvību, cietušajam vai viņa tuviniekiem tiek sagādātas sevišķas ciešanas, kad vainīgais vai nu vēlas izdarīt slepkavību tādā veidā, vai arī apzināti to pieļauj.”

Kāzusā nav konstatējama ne cietušā sevišķa mocīšana, spīdzināšana, ne īpaša ciešanu sagādāšana viņam, ne arī subjektīvais kritērijs – ka Adams būtu apzinājies, ka viņš slepkavību izdara ar īpašām ciešanām cietušajam.

Par atbildi “nē” bez pamatojuma vai ar nepareizu pamatojumu, vai ar nepilnīgu pamatojumu punkts netiek piešķirts.

*No studentiem netiek prasīta atsauce uz šo AT apkopojumu

4. Kādas procesuālās kļūdas pieļautas aprakstītajās procesuālajās darbībās? (3 punkti)

Par katru konstatēto kļūdu students saņem 1 punktu.

Acīmredzamākās kļūdas ir:

- nepieņēma mazbērnu iesniegumu, neatzina mazbērnus par cietušajiem;
- atbildēja uz iesniegumu mutiski;
- pārkāpa aizturēšanas terminu;
- lēmumu par kriminālprocesa uzsākšanu atzīmēja vietas apskates protokolā.

Ja students pamatoti analizē kā kļūdu liecību iegūšanu aptaujas rezultātā vai izmeklētāja rīcību, uzdodot ugunsdzēsības dienesta pārstāvjiem veikt resorisko pārbaudi ugunsgrēka izcelšanās vietas un iemeslu noskaidrošanai, vai kādu citu pamatotu kļūdu, arī par to ir liekams punkts. Kopā var iegūt 3 punktus.

Par kļūdām, kuras pats students izdomā un kuras nav aprakstītas kāzusā, studentam punkti netiek piešķirti.

5. Lūdzu īsi izskaidrot, kāda ir procesuālā kārtība, lai Latvijā uzsākto kriminālprocesu apvienotu ar Igaunijā uzsākto kriminālprocesu? (2 punkti)

KPL 729.p.1.d.- Ja vienlaikus ar Latvijā notiekošu kriminālprocesu arī citā valstī notiek kriminālprocess par to pašu nodarījumu, kompetentās iestādes var iesniegt ārvalstij lūgumu par kriminālprocesa nodošanu Latvijai, ja tas atbilst tiesvedības interesēm un veicina kriminālprocesa norisi; KPL 390.p. – kriminālprocesu apvienošana.

Students saņem 1 punktu, ja norāda, ka vispirms ir nepieciešama Igaunijā uzsāktā kriminālprocesa pārņemšana. Students šo punktu saņem, ja ir atsaucies uz KPL 729.pantu vai vismaz uz KPL 67.nodaļu vai kādu no šīs nodaļas pantiem, kas atbilst kāzusa situācijai.

Students saņem vēl 1 punktu, ja norāda uz KPL 390.pantu kā iespēju abus kriminālprocesus apvienot vienā lietvedībā. Šo punktu students nesaņem, ja ir atbildējis, ka kriminālprocesi jāapvieno, taču atsaucies uz KPL 475.pantu, kas nosaka kriminālprocesu apvienošanu tiesā un kas neatbilst kāzusa situācijai.

Lai saņemtu šos punktus, studentam jāzina, kuras likuma normas regulē šo kārtību, bet nav precīzi jāuzskaita visas veicamās darbības.

6. Vai Adams var pārsūdzēt prokurora lēmumu par saukšanu pie kriminālatbildības? Ja var, tad – kādā termiņā un kam? (1 punkts)

Nevar. KPL 405.p.3.d.

Students saņem 1 punktu, ja pareizi saprot, ka šim lēmumam Kriminālprocesa likumā paredzēts izņēmums no vispārējās pārsūdzēšanas kārtības. Students šo punktu saņem arī tad, ja nav precīzi norādījis likuma pantu, kur tas noteikts.